

پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد براساس هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی

و ابراز وجود در دانشجویان

دکتر ذبیح پیرانی^۱

دکتر داود تقوایی^۲

دکتر محمد مهدی جهانگیری^۳

سپیده عابدی نژاد^۴

چکیده

با توجه به پیامدهای نامطلوب اعتیاد و کم توجهی به شناسایی عوامل همبسته آن، هدف پژوهش حاضر به پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد براساس متغیرهایی چون هیجان‌خواهی، ابراز وجود و ناگویی خلقی بود. بدین‌منظور با استفاده از روش همبستگی و ابزار پرسشنامه به گردآوری اطلاعات از تعداد ۳۷۲ دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی شهر اراک پرداخته است. پرسشنامه پژوهش متشکل از آزمون هیجان‌خواهی ماروین زاگرم (۱۹۷۸)، پرسشنامه ناگویی خلقی تورنتو (TAS-20)، ابراز وجود گمبریل و ریچی (۱۹۷۵) و مقیاس آمادگی به اعتیاد توسط وید و بوچر (۱۹۹۲) بود. نتایج حاصل از پاسخگویی دانشجویان با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و ضریب رگرسیونی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که هیجان‌خواهی و ناگویی خلقی همبستگی مثبت و معناداری با آمادگی به اعتیاد داشتند در عین حال که ابراز وجود نیز دارای همبستگی منفی و معناداری با آمادگی به اعتیاد بود. همچنین نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی نشان داد که سه متغیر هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود توانسته‌اند ۴۱ درصد تغییرات مربوط به آمادگی به اعتیاد را تبیین نمایند.

واژگان کلیدی: هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی، ابراز وجود، آمادگی به اعتیاد.

۱- گروه روانشناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران. نویسنده مسئول: z-pirani@iau-arak.ac.ir

۲- گروه روانشناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

۳- گروه روانشناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

۴- کارشناس ارشد روانشناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

۱. مقدمه

وابستگی به مواد یک اختلال روانپزشکی، مشکلی درون‌روانی (روان‌شناختی)، خانوادگی و در نهایت یک معضل اجتماعی است. به همین دلیل وقتی فردی برای درمان وابستگی به مواد مراجعه می‌کند نیازمند دریافت درمان‌های جسمی، درون‌روانی (روان‌شناختی)، خانوادگی و حتی درمان‌های اجتماع - محور است (بارلو و دوراند،^۱ ۲۰۱۴). کوری معتقد است ادامه مصرف علی‌رغم وجود پیامدهای منفی^۲، مصرفی که تبدیل به اجبار شده باشد^۳ و از دست دادن کنترل بر روی مصرف^۴ هر سه بیانگر وجود سوءمصرف و وابستگی به مواد و نشانگر یکی از معضلات اصلی تمام متخصصان سلامت هستند (کی‌یرنی و ترال^۵، ۲۰۱۱؛ بارلو و دوراند، ۲۰۱۴). از طرفی در سال‌های اخیر سوء مصرف و وابستگی به مواد در بین دانشجویان و دانش‌آموزان تبدیل به یک مشکل بسیار جدی شده است. دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها در حال حاضر تبدیل به آزمایشگاهی برای انواع رفتارهای پرخطر مانند اعتیاد شده است. سالانه بسیاری از دانشجویان به علت سوءمصرف مواد می‌میرند (میلر^۶ و همکاران، ۲۰۰۷؛ میلر، ۲۰۰۱؛ مونی^۷، ۲۰۰۱؛ نلسون و وکسلر^۸، ۲۰۰۱؛ روزنبرگ و مازولا^۹، ۲۰۰۷؛ شولدنبرگ^{۱۰} و همکاران، ۲۰۰۱).

بنابراین نگاهی پیشگیرانه و به نوعی درمان‌گرانه به معضل وابستگی به مواد توجه درمانگران وابستگی به مواد را به خود معطوف کرده است. به تعبیری دیگر نشستن در کلینیک و مداخله در مسائل فردی یک نفر کافی نیست و صرف درمان افراد مبتلا به وابستگی به مواد در کلینیک راه به جایی نمی‌برد بلکه باید در پی پیشگیری و بررسی عوامل مرتبط و تأثیرگذار بر آمادگی به وابستگی با مواد بود تا از این طریق بتوان به پیشگیری اولیه مبادرت کرد. در جهان پیشرفت زیادی در درک چرایی شیوع مصرف مواد مخدر و یافتن مناسب‌ترین راه پیشگیری و درمان آنها ایجاد شده است. در رابطه با آمادگی به اعتیاد کوپر، فرون، راسل و مودر^{۱۱} (۱۹۹۵) در پژوهشی نشان دادند که افراد به دلایل بسیار مختلفی مواد مصرف می‌کنند و این دلایل زیربنایی تعیین می‌کنند که آیا این نوع الگوی مصرفی مواد مخدر، نشانه‌ای از گرایش به مواد مخدر هست یا خیر؟ مطالعه‌ی یکی از الگوهای مصرف الکل نشان می‌دهد که مردم مواد را برای تعدیل خلق و خو و به دو علت متمایز مصرف می‌کنند. افزایش تجربه‌های هیجانی مثبت و کاهش خلق و خوی منفی مانند افسردگی و اضطراب. بر اساس این الگو افرادی که برای کنار آمدن با تجربه‌های منفی مواد مصرف می‌کنند به احتمال بیشتری به عوارض منفی ناشی از مصرف مواد مبتلا خواهند شد. باهر، سوزان، آناستاسیوس و بینگدائو^{۱۲} (۱۹۹۸) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که دلبستگی به والدین، نظارت والدین و پرخاشگری خانوادگی با مصرف مواد و افسردگی ارتباط معنی‌دار دارند.

1. Barlow and Durand,
2. Continued use despite negative consequence
3. Compulsive use
4. Loss of control of use
5. Kearney, C. A., & Trull, T., J.
6. Miller
7. Mooney
8. Nelson & Wechsler
9. Rosenberg & Mazzola
10. Schulenberg
11. Cooper, M. L., Frone, M. R., Russel, M., & Muder, P.
12. Bahr, S. J., Suzanne, L., Anastasios, C., & Bingdao, L.

از طرفی دیگر مطالعه پژوهش‌های گذشته نشان می‌دهند که متغیرهای متعدد دیگری از جمله ابراز وجود (بارلو و دوراند، ۲۰۱۴؛ التمانز^۱ و امری، ۲۰۱۱؛ کی‌یرنی و ترال^۲، ۲۰۱۱)، ناگویی خلقی^۳ (بنت^۴، ۲۰۰۶، بشرپور، مهماندوست علیا، نریمانی، عطادخت، ۱۳۹۳)، و هیجان‌خواهی^۵ (التمانز و امری، ۲۰۱۱) رابطه‌ی نزدیکی با آمادگی برای اعتیاد داشته باشد. مهارت ابراز وجود یکی از مهارت‌های اجتماعی و تنظیم‌کننده سازگاری در تعاملات و مناسبات اجتماعی است. ابراز وجود توانایی فرد جهت دفاع از خود و توانایی نه گفتن به تقاضاهایی است که فرد نمی‌خواهد پاسخ مثبت به آن تقاضاها بدهد (آدام ریتا^۶، ۲۰۱۰). به عبارتی دیگر منظور ابراز وجود توانایی ابراز خویشتن به صورت صریح، مستقیم و مناسب، ارج نهادن به احساس و فکر خود و شناخت نقاط قوت و ضعف خویش است. ابراز وجود دارای سه جنبه یا مؤلفه‌های بهم پیوسته است: رد قاطعانه، بیان قاطعانه، درخواست قاطعانه (هارجی، اون، ساندرز، کریستین، و دیکسون، دیوید^۷، ترجمه بیگی و فیروز بخت ۱۳۸۴).

پژوهش‌های انجام شده در زمینه‌ی مرتبط با ابراز وجود نشان داده‌اند که کمبود مهارت‌های اجتماعی با بروز اختلال‌های رفتاری مانند بزهکاری، نقص در عملکرد تحصیلی و شناختی، فرار از مدرسه و الکلیسم، رفتارهای ضد اجتماعی و اختلال‌های روانی رابطه وجود دارد. همچنین این مشکلات که با عملکرد ضعیف مهارت‌های اجتماعی فرد نیز ارتباط دارند. در پژوهش حاجی حسنی، شفیع‌آبادی، پیرساقی و کیانی‌پور (۱۳۹۱) دریافتند که ترکیب خطی پرخاشگری، ابراز وجود و افسردگی توان پیش بینی آمادگی به اعتیاد را دارند.

هیجان خواهی یکی از ابعاد شخصیتی است که افراد به میزان متفاوتی از آن برخوردارند. برخی برای به دست آوردن سطح برانگیختگی بهینه دست به کارهای مختلفی می‌زنند. آنها با افراد مختلفی معاشرت می‌کنند نه به دلیل اینکه بر دیگران تأثیر بگذارند بلکه به دنبال تحریک هستند (مونتاز^۸، ۲۰۰۲). برخی بسیار هیجان طلب‌اند و برخی بسیار کم و تعدای در میان این دو گروه قرار می‌گیرند. از نظر زاگرمین^۹، آیزنک و آیزنک^{۱۰} (۱۹۷۸)، رفتار جستجوی شور و هیجان، نوعی نیاز به احساسات و تجربیات جدید، گوناگون و پیچیده است و شخص دارای چنین رفتاری حاضر است برای به دست آوردن این گونه تجربیات به اعمال مخاطره‌آمیز اجتماعی یا فیزیکی اقدام کند (شلی^{۱۱}، ۲۰۰۵). جستجوی هیجان می‌تواند بر رفتار، ویژگی‌ها، و اولویت‌های افراد اثر بگذارد. افراد دارای رفتار جستجوی شور و هیجان، به فعالیت‌هایی می‌پردازند که با تحرک و انگیزش زیادی همراه‌اند (رابرتی^{۱۲}، ۲۰۰۴). نشان داده‌اند که در نوجوانان‌های که از میزان هیجان‌خواهی بالاتری برخوردارند میزان اعتیاد به مواد بالاتر است (زاگرمین، ۲۰۰۷).

ناگویی خلقی عبارت است از ناتوانی در پردازش اطلاعات شناختی، اطلاعات هیجانی و تنظیم هیجان‌ها (اسپینا^{۱۳}، ۲۰۰۳). ناگویی خلقی را می‌توان سازه‌ای چند وجهی در نظر گرفت که شامل دشواری در شناسایی احساسات^{۱۴} و تمایز بین

1. Altmanz & Emery
2. Kyrny and trawl
3. alexithymia
4. Bennett
5. Sensation seeking
6. Adam Rita, C. S.
7. Harjy, own, Sanders, Christine, and Dixon, David
8. Mvntaz
9. Zuckerman
10. Zuckerman, M., Eysenck, S., & Eysenck, H. J.
11. Shelly, S. K.
12. Roberti, W. J.
13. Espina, A.
14. difficulty in identifying feelings

احساسات و حس‌های بدنی مربوط به برانگیختگی هیجانی، دشواری در توصیف احساسات برای دیگران^۱، قدرت تجسم محدود^۲، سبک شناختی عینی^۳، عمل‌گرا، و واقعیت‌مدار یا تفکر عینی است (شوی - کیان، و گوندرسون^۴، ۲۰۰۸). افراد مبتلا به ناگویی خلقی دست به اغراق حس‌های بدنی بهنجار می‌زنند، نشانه‌های انگیزتگی هیجانی را ناخوشایند تفسیر می‌کنند، درماندگی هیجانی را از طریق شکایت‌های بدنی نشان می‌دهند و در اقدامات درمانی نیز به دنبال درمان نشانه‌های جسمانی هستند (برنهام^۵، ۱۹۹۶). دوگاخت، فیسچلر، و هیسر^۶ (۲۰۰۴) معتقدند که ناگویی خلقی به منزله عامل آسیب‌پذیری، فرد را برای تجربه عواطف منفی مانند درماندگی روانشناختی و ناتوانی در تجربه عواطف مثبت مستعد می‌سازد. به عنوان مثال برخی از مطالعات پژوهشی نشان داده‌اند که میزان ناگویی خلقی در میان افراد مبتلا به وابستگی به مواد و اختلال‌های وابسته به آن بالا است (تیلور، پارکر، باگی و آکلین^۷، ۱۹۹۲). ارسچه^۸ و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهشی تحت عنوان «اعتیاد به مواد مخدر و نقش عوامل ژنتیکی در پیش‌بینی گرایش به آن» به این نتیجه دست یافتند که عوامل ژنتیکی در توسعه اختلالات سوء مصرف مواد نقش دارند، اما نقش آسیب‌پذیری در پیش‌بینی اعتیاد هنوز مبهم است. صفات شخصیتی چون تکانشگری و هیجان‌خواهی در مصرف‌کنندگان دائمی مواد مخدر بسیار شایع هستند و با افزایش خطر سوء مصرف مواد مخدر در ارتباط است. نتایج پژوهش ایرانی و پیرنبی‌خواه (۱۳۹۱)، نشان داد که ناگویی خلقی و سلامت عمومی و همچنین بین شاخص سلامت عمومی بین سوء مصرف‌کنندگان مواد همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون داده‌های آنها نیز نشان داد که متغیر ناگویی خلقی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده سلامت عمومی در مصرف‌کنندگان مواد مخدر باشد.

در بررسی دیگری که توسط کوزلو و روخلینا^۹ (۲۰۰۱) تحت عنوان «وابستگی به اعتیاد از طریق عوامل شخصیتی مستعدکننده» در عوامل مستعدکننده پیش‌اعتیادی، حاکی از آن بود که همه بیماران ویژگی‌های شخصیتی نابهنجار مانند تحریک‌پذیری بالا برای نشاط، اختلال عاطفی پیش‌رونده مانند کج خلقی، افسردگی، بی‌تفاوتی، تهییج‌پذیری، اختلال عملکرد روانی اجتماعی، علایق کاهش یافته، هیجان غیرطبیعی، اختلال کنترل تکانه، کاهش اخلاق و منطق و فراموشی زودگذر را دارند. در نهایت خانجانی، فخرائی و بدری (۱۳۹۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند اعتیاد به عنوان یک آسیب اجتماعی، هیچ‌گاه به طور کامل ریشه کن نخواهد شد، اما با تدبیر، اندیشه و تلاشی مخلصانه حداقل می‌توان آن را به کنترل درآورد. ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی و هیجان‌خواهی در معاندان دربردارنده اطلاعات مهمی برای تعریف، شناسایی و درمان این گروه است.

لذا، هدف از پژوهش حاضر پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود دانشجویان است تا از این طریق مبنایی برای مطالعات پیشگیری و اجرای طرح‌های پیشگیری از ابتلا به مواد فراهم کند.

1. difficulty describing feeling

2. limited power of visualization

3. objective cognitive style

4. Choi-Kain L. W., & Gunderson, J. G.

5. Berenbaum, H.

6. DeGucht, V., Fischler, B., Heiser, W.

7. Taylor, G. J., Parker, J. D. A. Bagby, M., & Acklin, M. W.

8. Karen D. Ersche, Abigail J. Turton, Shachi Pradhan, Edward T. Bullmore, Trevor W. Robbins

9. Kozlov & Rokhlina

۰۲. روش پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک می باشد که تعداد آنها در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، برابر با ۱۲۰۰۰ نفر بودند. از این تعداد دانشجو ابتدا با استفاده از فرمول نمونه گیری کوکران حجم نمونه برابر با ۳۷۲ نفر به دست آمد. سپس از طریق نمونه گیری تصادفی ساده به دانشجویان مراجعه و از آنها درخواست شد تا پرسشنامه های پژوهش را تکمیل نمایند. در ادامه فرمول نمونه گیری و اجزای آن بیان شده است:

$$n = \frac{Nt^2.S^2}{Nd^2 + t^2.S^2} = \frac{12000 \times 1/96^2 \cdot 0/25}{12000 \times 0/05^2 + 1/96^2 \cdot 0/25} \cong 372$$

عناصر این فرمول عبارتند از:

N: جامعه آماری

n: حجم نمونه

t: ۱/۹۶ بدین معنا که ضریب اطمینان ۰/۹۵ بر روی منحنی نرمال استاندارد برابر ۱/۹۶ خواهد بود.

d: ۰/۰۵، فاصله اطمینان بستگی به حساسیت موضوع و سطح قضاوت دارد.

S²: ۰/۲۵ (واریانس)

در این پژوهش به منظور جمع آوری داده های مورد نظر از پرسشنامه ذیل استفاده شد:

الف) هیجان خواهی ماروین زاکرمن^۱: زاکرمن پرسشنامه ۴۰ ماده ای به نام مقیاس^۲ هیجان خواهی در سال ۱۹۷۸ طراحی کرده است که شامل چهار مؤلفه هیجان خواهی شدید، تجربه خواهی، عدم بازداری و حساسیت به کسالت می باشد. بالاترین نمره در این آزمون ۴۰ و پایین ترین نمره صفر است. نمره بالاتر از ۲۰ نشان دهنده هیجان خواهی بالا است. زاکرمن ضرایب پایایی مربوط به این مقیاس را در میان مردان و زنان انگلیسی به دست آورده است. میزان ضریب اعتماد مؤلفه هیجان خواهی شدید ۰/۶۷ تا ۰/۹۰، مؤلفه تجربه خواهی بین ۰/۵۷ تا ۰/۷۵ و در مؤلفه عدم بازداری بین ۰/۶۰ تا ۰/۷۹ به دست آمد. صرفاً در مؤلفه حساسیت به کسالت میزان ضرایب اعتبار بین ۰/۰۱ تا ۰/۷۰ یعنی قدری پایین تر از میزان مورد انتظار بوده است (نیکخو، ۱۳۸۶).

سلطانی، فولادوند و فتحی آشتیانی (۱۳۸۸) این آزمون را در مورد دانشجویان ایرانی هنجاریابی نمودند. آنها پس از حذف سؤال های نامرتبب آزمون را به ۳۰ سؤال تقلیل دادند که از دانشجویان ایرانی خواسته شد که به هر سؤال که دارای دو قسمت الف و ب است پاسخ گویند. در پژوهش آنها آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۷۴ و برای عامل ها به ترتیب ۰/۵۳، ۰/۶۱، ۰/۶۲ و ۰/۶۷ به دست آمد. در پژوهش خانجانی و اکبری (۱۳۹۱) نیز پایایی مربوط به زیر مقیاس های هیجان خواهی به این ترتیب محاسبه شد: هیجان خواهی شدید ۰/۶۳، تجربه خواهی ۰/۶۳، عدم بازداری ۰/۷۵ و حساسیت به کسالت ۰/۶۶.

ب) پرسشنامه ناگویی خلقی تورنتو^۱ (TAS-20): این مقیاس در سال (۱۹۸۶) توسط تیلور^۲ ساخته شد و در سال ۱۹۹۴ توسط بگبی^۳، پارکر^۴ و تیلور تجدیدنظر شد. بگبی و همکاران دریافتند که در پژوهش اعتباریابی آنها، TAS-20 واجد سه عامل ساختاری است که با سازه ناگویی خلقی همخوانی داشت. پژوهش های دیگر نیز از این نتایج حمایت کردند. در این مقیاس، سازه ناگویی خلقی در سه زیر مقیاس دشواری در تشخیص احساسات^۵، دشواری توصیف احساسات^۶ و تفکر با جهت گیری خارجی^۷ ارزیابی می شود. شیوه نمره گذاری آزمون بر اساس مقیاس لیکرت (۱ = کاملاً مخالف تا ۵ = کاملاً موافق) است. حداقل نمره آزمودنی در این پرسشنامه ۲۰ و حداکثر آن ۱۰۰ می باشد. افشاری (۱۳۸۷) در یک نمونه ۸۰ نفری از دانشجویان پایایی این مقیاس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه کرده است. آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۵، برای دشواری در تشخیص احساسات ۰/۷۲، دشواری در توصیف احساسات ۰/۷۲ و تفکر با جهت گیری خارجی ۰/۵۳ بدست آمد.

ج) ابراز وجود گمبریل و ریچی^۸: این پرسشنامه توسط گمبریل و ریچی (۱۹۷۵) ساخته شده است و دارای ۴۰ سؤال است. هر سؤال بیان کننده یک موقعیت است که آزمودنی بایستی درجه نگرانی و احتمال پاسخ خود را در قبال هر سؤال مشخص سازد و درجه ناراحتی ذهنی که به میزان و شدت اضطراب و ناراحتی آزمودنی در مواجهه با این موقعیت ها اشاره دارد و نرخ بروز رفتار که به امکان بروز چنین رفتارهایی اشاره می کند. پرسشنامه ابراز وجود گمبریل و ریچی برخلاف سایر پرسشنامه های ابراز وجود برای افراد خاصی ساخته نشده است و سؤالات آن محدوده وسیعی از موقعیت های مختلف را در برمی گیرد. آنها معتقدند از نظر میزان اعتبار، همبستگی زیادی بین ماده های این آزمون وجود دارد. اعتبار عاملی ماده های مختلف اصلی آزمون به وسیله آنها بین ۰/۳۹ تا ۰/۷۰ و ضریب پایایی این آزمون ۰/۸۱ گزارش شده است (صادق زاده و همکاران، ۱۳۹۰).

د) مقیاس آمادگی به اعتیاد توسط وید و بوچر^۹: مقیاس آمادگی به اعتیاد توسط وید و بوچر (۱۹۹۲) ساخته شد و تلاش هایی در جهت تعیین روایی آن در کشور ایران صورت گرفته است. این پرسشنامه، مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد است که با توجه به شرایط روانی - اجتماعی جامعه ایرانی توسط زرگر (۱۳۸۵)، ساخته شد. این پرسشنامه از دو عامل تشکیل شده و دارای ۳۶ ماده به اضافه ۵ ماده دروغ سنج می باشد (به نقل از زرگر، نجاریان و نعیمی، ۱۳۸۷). این پرسشنامه ترکیبی از دو عامل آمادگی فعال و آمادگی منفعل می باشد. آمادگی فعال مربوط به رفتارهای ضد اجتماعی، میل به مصرف مواد، نگرش مثبت به مواد، افسردگی و هیجان خواهی می باشد و در عامل دوم (آمادگی منفعل) بیشترین ماده ها مربوط به عدم ابراز وجود و افسردگی می باشد. دامنه نمرات از ۰ تا ۱۰۸ را خواهد داشت. نمرات بالاتر به منزله آمادگی بیشتر فرد پاسخ دهنده برای اعتیاد می باشند و برعکس. در پژوهش زرگر و همکاران (۱۳۸۷) جهت محاسبه روایی این مقیاس از دو روش استفاده شد. در روایی ملاکی، پرسشنامه آمادگی به اعتیاد دو گروه معتاد و غیر معتاد را به خوبی از یکدیگر تمیز داده است. روایی سازه مقیاس از طریق همبسته کردن آن با مقیاس ۲۵ ماده ای فهرست بالینی

1. Toronto Alexithymia Scale
2. Taylor
3. Bagby
4. Parker
5. Difficulty identification feelings
6. Difficulty describing feelings
7. Externally oriented thinking
8. Gmbryl and Ritchie
9. Weed, N. C., Butcher, J

علائم بالینی ۰/۴۵ محاسبه شده است که معنی دار می باشد. اعتبار مقیاس با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ محاسبه شد که در حد مطلوب می باشد. نمره گذاری هر سؤال بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) می باشد.

۳. یافته ها

برای آزمون فرضیه مطرح شده از نرم افزار SPSS-16، بر اساس روابط مدل از همبستگی و تکنیک رگرسیون خطی استفاده شد. جهت بررسی نرمال بودن توزیع از آزمون کولموگورف-اسمیرنوف استفاده گردید. نتایج حاکی از نرمال بودن توزیع می باشد. اطلاعات در دو بخش توصیفی و استنباطی تنظیم شده است که در بخش توصیفی شاخص های میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی نتایج مربوط به فرضیه پژوهش ارایه می گردد.

جدول ۱- خلاصه یافته های توصیفی متغیرها $n=372$

متغیرها	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	کمینه	بیشینه	دامنه تغییر
ناگویی خلقی	۶۱/۵۸	۶۲	۶۲	۱/۵۸	۵۰	۶۸	۱۸
آمادگی به اعتیاد	۱۴۴/۳۵	۱۴۴	۵۸	۱/۹۳	۱۳۶	۱۵۶	۲۰
هیجان خواهی	۵۷/۲۷	۵۸	۵۸	۱/۹۶	۵۲	۶۵	۱۳
ابراز وجود	۱۰۱/۱۷	۱۰۱	۱۱۱	۰/۸۳۱	۹۵	۱۰۵	۱۰

متغیر ناگویی خلقی از ۲۰ گویه تشکیل شده است که از پاسخگویان خواسته شد نظر خود را راجع به هر یک از گویه ها در قالب یک طیف ۵ قسمتی بیان نمایند. کاملاً موافق در این گویه ها یک و کاملاً مخالف پنج امتیاز داشت. به عبارتی پس از ترکیب گویه ها هر یک از پاسخگویانی که نمره بالاتری به دست آوردند از ناگویی خلقی کمتری برخوردار بودند. انتظار می رفت که دامنه پاسخ ها بین ۱۰۰-۲۰ باشد. جدول بالا حکایت از آن داشت که کمترین پاسخ ها نمره ۵۰ و بیشترین آنها نمره ۶۸ را دریافت کرده اند. همچنین میانگین پاسخ ها ۶۱ گزارش شده است که اندکی بیشتر از میانه است. بدین معنا که ناگویی خلقی به میزان کمی در نمونه وجود داشته است.

آمادگی به اعتیاد از ۴۱ گویه تشکیل شده است و از دانشجویان خواسته شد تا گزینه های خود را در قالب یک طیف ۵ قسمتی کاملاً درست تا کاملاً نادرست بیان نمایند. انتظار می رود که پاسخ های نادرست دانشجویان آمادگی کم آنها را به اعتیاد نشان دهد. در حال کلی باید دامنه پاسخ ها بین ۲۰۵-۴۱ را دربرگیرد. بالاترین نمره حاصله ۱۵۶ و کمترین آن ۱۳۶ است که نشان دهنده آمادگی به اعتیاد در پاسخگویان است. میانگین پاسخ های دریافت شده ۱۴۴ گزارش شده که برابر از میانه پاسخ ها بوده است که نشان از آمادگی به اعتیاد به میزان متوسط در برخی از دانشجویان را دارد.

متغیر هیجان خواهی دارای ۴۰ گویه بوده است و از پاسخگویان خواسته شد تا از دو گزینه موجود یکی را انتخاب نمایند. به طوری که پاسخ های الف نمره یک و پاسخ های ب نمره دو را دریافت نمایند. هرچه پاسخ های فرد به گزینه ب نزدیک تر باشد نشان از هیجان خواهی شدید وی دارد. دامنه پاسخ ها بین ۸۰-۴۰ متغیر بود. حداکثر نمره ۶۵ و حداقل آن ۵۲ گزارش شده است. میانگین پاسخ ها ۵۷ بوده است که نشان از هیجان خواهی در بین دانشجویان دارد. در انتها، متغیر ابراز وجود بوده است که از ۴۰ گویه تشکیل شده است، از دانشجویان خواسته شد تا نظرات خود را در قالب یک طیف ۵ قسمتی از خیلی زیاد تا خیلی کم بیان نمایند. هرچه پاسخ ها به خیلی زیاد و نمره یک نزدیک تر باشد میزان ابراز

وجود و توانایی آن در افراد بیشتر خواهد بود. بنابراین انتظار می‌رفت که دامنه سؤالات بین ۲۰۰-۴۰ باشد. همانگونه که ملاحظه می‌شود کمترین پاسخ نمره ۹۵ و بیشترین پاسخ ۱۰۵ بوده است. میانگین پاسخ‌ها ۱۰۱ بوده که نشان از وجود مهارت ابراز وجود در دانشجویان در حد متوسط دارد.

جهت بررسی فرضیه از تحلیل رگرسیون استفاده شد که خلاصه نتایج آن در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲) تحلیل رگرسیون برای پیش بینی آمادگی به اعتیاد توسط هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود

نتیجه آزمون	ضریب تعیین R Square	ضریب همبستگی R	سطح معنی داری (Sig)	ضریب رگرسیون (β)	متغیر وابسته	متغیرهای مستقل
				۰/۰۸		هیجان‌خواهی
				۰/۱۹۸		ناگویی خلقی
تأیید فرضیه	۰/۴۱	۰/۲۰۲	۰/۰۰۲	۰/۰۴۲	آمادگی به اعتیاد	ابراز وجود

با توجه به نتایج این فرضیه سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۲ و کمتر از خطای (۰/۰۵) می‌باشد. این نتیجه نشان می‌دهد که رابطه معنی داری بین متغیرهای هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود با متغیر آمادگی به اعتیاد وجود دارد. از سوی دیگر ضریب رگرسیونی بتا برای متغیر هیجان‌خواهی برابر با (۰/۰۸)، برای متغیر ناگویی خلقی برابر با (۰/۱۹۸) و برای متغیر ابراز وجود برابر با (۰/۰۴۲) می‌باشد. بنابراین می‌توان ادعا کرد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد متغیرهای هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود رابطه معنی‌داری با آمادگی دانشجویان به اعتیاد دارند. همچنین مقدار ضریب تعیین برای متغیرهای هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود با متغیر آمادگی به اعتیاد برابر (۰/۴۱) است که بیان‌کننده این مطلب است که ۴۱ درصد تغییرات به وجود آمده در متغیر آمادگی به اعتیاد از طریق متغیرهای هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود تبیین می‌گردد. بنابراین فرضیه اصلی تحقیق مبنی بر اینکه آمادگی به اعتیاد بر اساس هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود قابل پیش‌بینی است، پذیرفته می‌شود.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به پیش‌بینی اعتیاد بر اساس متغیرهایی چون هیجان‌خواهی، ابراز وجود و ناگویی خلقی پرداخته است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل فرضیه حکایت از آن داشت که بین هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود با آمادگی به اعتیاد رابطه وجود دارد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان داد که رابطه معنی داری بین متغیرهای هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود با متغیر آمادگی به اعتیاد وجود دارد. از سوی دیگر ضریب رگرسیونی بتا برای متغیر هیجان‌خواهی برابر با (۰/۰۸)، برای متغیر ناگویی خلقی برابر با (۰/۱۹۸) و برای متغیر ابراز وجود برابر با (۰/۰۴۲) می‌باشد. بنابراین می‌توان ادعا کرد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد متغیرهای هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود رابطه معنی‌داری با آمادگی دانشجویان به اعتیاد دارند. همچنین مقدار ضریب تعیین برای متغیرهای هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود با متغیر آمادگی به اعتیاد برابر (۰/۴۱) است که بیان‌کننده این مطلب است که ۴۱ درصد تغییرات به وجود آمده در متغیر آمادگی به اعتیاد از طریق متغیرهای هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود تبیین می‌گردد. بنابراین فرضیه تحقیق مبنی بر اینکه آمادگی به اعتیاد بر اساس هیجان‌خواهی، ناگویی خلقی و ابراز وجود قابل پیش‌بینی است، پذیرفته شد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان از وجود ارتباط بین متغیرهای پژوهش است. بنابراین نتیجه این

پژوهش با نتایج محققانی (۱۳۹۲)، دیوبند (۱۳۹۱)، خانجانی، فخرائی و بدری (۱۳۹۰)، زرگز، نجاریان و نعیمی (۱۳۸۷) همسو بوده است و نشان از آن داشت که هیجان خواهی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده آمادگی به اعتیاد محسوب شود. همچنین در زمینه قدرت پیش‌بینی متغیر ناگویی خلقی سایر محققان نیز از جمله اکبری شایه و همکاران (۱۳۹۲)، نریمانی و پوراسمعیلی (۱۳۹۱)، میکاییلی، کریم‌نژاد، ایرانی و پیرنبی‌خواه (۱۳۹۱) به این نتیجه دست یافتند که ناگویی خلقی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده آمادگی به اعتیاد محسوب شود و در نهایت اینکه محقق مطابق با محققانی چون حاجی‌حسنی، شفیع‌آبادی، پیرساقی و کیانی‌پور (۱۳۹۱)، حاجی‌حسنی، شفیع‌آبادی، پیرساقی و بشیرپور (۱۳۹۰)، زرگز، نجاریان و نعیمی (۱۳۸۷)، مولر و گلدستین (۲۰۱۴) به این نتیجه رسید که ابراز وجود می‌تواند پیش‌بینی‌کننده آمادگی به اعتیاد محسوب شود.

در توضیح این نتایج می‌توان با رجوع به مبانی نظری مطرح شده در پژوهش اذعان نمود که اگر طبق نظر زاگرمین هیجان خواهی را تحت عنوان نیاز به تجارب و احساس‌های گوناگون، پیچیده، بدیع و بی‌سابقه و تمایل به خطرجویی تعریف نماییم می‌توانیم بگوییم که هیجان‌خواهی به شکل مستعد بودن برای انجام رفتارهای مختلفی همچون مصرف مواد، خشونت، سکس، سقوط آزاد، ورزش‌های رزمی، کوهنوردی و انجام بازی‌های کامپیوتری، ظاهر می‌شود. افراد هیجان‌خواه، گرایش به سوی کسب تجارب جدید و خطر کردن برای رسیدن به این تجارب دارند و دائماً در جستجوی محرک‌های جدید و تازه در محیط زندگی خود هستند و حاضرند آن را به بهای سنگین در معرض خطر قرار دادن حیثیت و اعتبار اجتماعی و حتی سلامتی جسمانی و حیات خود به دست آورند. این ویژگی‌ها آمادگی برای در معرض رفتارهای پرخطر بودن از جمله گرایش به مواد مخدر را در آنها افزایش می‌دهد و آنها را ترغیب به تجربه اعتیاد نموده ولو اینکه این تجربه منجر به آسیب‌های جسمی و روانی آنها شود. از سوی دیگر اختلالات خلقی و عاطفی از جمله ناگویی خلقی نیز به عنوان یکی از عوامل تبیین‌کننده آمادگی به اعتیاد در صورتی جلوه‌گر می‌شود که فرد قادر به بیان و پردازش هیجان‌ها نیست. همانگونه که نتیجه پژوهش‌های متعدد نیز نشان داده است که سطوح بالای ناگویی خلقی با گستره متنوعی از اختلال‌های روان پزشکی مانند افسردگی، اضطراب، روان رنجورخویی، الکلیسم و سوءمصرف مواد، سبک زندگی فاقد تحرک، سوءتغذیه و عادات غذایی نادرست در ارتباط هستند. از میان اختلال‌های روان‌پزشکی مرتبط با ناگویی خلقی، اختلال سوء مصرف مواد توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. به عنوان مثال، کریستال^۱ (۱۹۹۷) معتقد است که ناگویی خلقی به عنوان نارسایی در درک، پردازش و توصیف هیجان باعث می‌شود که برخی افراد آمادگی وابستگی به مواد را داشته باشند. همچنین، کریستال (۱۹۹۶) معتقد است هیجان‌های افراد معتاد کودکانه و در سطح پیش‌کلامی^۲ است و ظرفیت شناختی آسیب‌دیده آنها به عدم توانایی تفسیر افسردگی و اضطراب منتهی می‌شود. در این شرایط، ظرفیت تأخیر واکنش^۳ (مهارت من^۴) پایین است. در نتیجه تعارض فرد با محیط افزایش می‌یابد و شخص مکرراً درماندگی و استرس در برابر هیجان‌ها را تجربه می‌کند (نریمانی و پوراسمعیلی، ۱۳۹۱). در صورتی که فرد قادر باشد هیجان‌ها خود را به درستی بیان و پردازش نماید این اختلال جایی برای بروز نخواهد داشت و فرد کمتر در معرض اختلالات گوناگون قرار می‌گیرد و گرایش وی نیز به وابستگی به مواد کاهش می‌یابد. البته زمانی این مهم میسر خواهد شد که فرد توانایی ابراز وجود و اعتماد به نفس را در خود تقویت نماید و قادر باشد تا در موقعیت‌های مختلف آن را بروز دهد. زیرا برقراری ارتباط مؤثر و سازنده با دیگران که منجر به بروز توانایی‌ها و خلاقیت‌های فرد می‌شود اگر به درستی صورت نگیرد اغلب موارد، به تنهایی، مشکلات خانوادگی، عدم صلاحیت و نارضایتی شغلی، فشار روانی، بیماری جسمی و حتی مرگ منتهی خواهد شد. در حالی که

1. Krystal
2. Preverbal
3. delay action
4. ego

برقراری ارتباط قاطعانه و توأم با ابراز وجود شخص ضمن احترام به حقوق دیگران و به رسمیت شناختن افکار و احساسات آنها، منجر به حفظ حقوق شخصی فرد شده و بر ارزش و احترام به افکار و احساسات وی منتهی می‌شود. شخصی که ابراز وجود می‌کند و قادر به بیان استعدادها و توانایی‌های خویش است هرگز اعتماد به نفس خود را با وابستگی به مواد ولو مدتی اندک مبادله نخواهد کرد. البته این پژوهش محدودیت‌هایی هم دارد از جمله آن‌ها این است که با توجه به اینکه عوامل شخصیتی و محیطی در گرایش و آمادگی افراد به اعتیاد نقش دارند لازم است که تا حد امکان شرایط محیطی که منجر به گرایش افراد به اعتیاد می‌شود کنترل شود. همچنین با توجه به اینکه متغیر ابراز وجود در پژوهش حاضر توانسته است بیشتر از سایر متغیرها آمادگی به اعتیاد را تبیین نماید پیشنهاد می‌گردد تا در محیط کلاس یک جو نشاط‌آور و دوستانه به منظور افزایش اعتماد به نفس و اظهار نظر دانشجویان ایجاد شود و مراکز مشاوره دانشگاه‌ها به برگزاری کارگاه‌های آموزشی جهت آموختن مهارت‌های زندگی از جمله ابراز وجود به دانشجویان مبادرت ورزند.

منابع

- افشاری، نرگس. (۱۳۸۷). مطالعه صفات شخصیت، سبک‌های دلبستگی و جنسیت در پیش‌بینی رویدادهای استرس‌زا و ناگویی خلقی در دانشجویان دانشگاه شهید چمران. پایانه‌ی کارشناسی ارشد.
- بشیرپور، سجاد، طلوعی مهماندوست علیا، احمد، نریمانی، محمد، عطادخت، اکبر. (۱۳۹۳). ارتباط سبک‌های پردازش هیجانی و ناگویی خلقی با علایم اختلال شخصیت مرزی. مجله دانشگاه علوم پزشکی بابل، ۷، ۶۲-۵۵.
- حاجی حسنی، مهرداد؛ شفیق آبادی، عبدالله؛ پیرساقی، فهیمه؛ بشیرپور، محراب. (۱۳۹۰). پیش‌بینی گرایش به اعتیاد بر اساس میزان پرخاشگری و ابراز وجود در دانشجویان. فصلنامه اعتیاد پژوهشی سوءمصرف مواد، ۲۰، ۴۱-۵۴.
- حاجی حسنی، مهرداد؛ شفیق آبادی، عبدالله؛ پیرساقی، فهیمه؛ کیانی‌پور، عمر. (۱۳۹۱). رابطه‌ی پرخاشگری، ابراز وجود و افسردگی در دانشجویان دختر دانشگاه علامه طباطبایی. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۳، ۷۴-۶۵.
- خانجانی، زینب، فخرایی، نفسیه، بدری، رحیم. (۱۳۹۰). بررسی هیجان‌خواهی در افراد معتاد و عادی با توجه جنسیت. تحقیقات علوم رفتاری، ۴، ۲۹۵-۲۸۷.
- دیوبند، فایزه. (۱۳۹۱). رابطه‌ی بین هیجان‌خواهی، اوقات فراغت خسته کننده و عزت نفس با اعتیاد به تلفن همراه. پژوهش‌های روان‌شناختی، ۱۵، ۴۸-۳۰.
- زرگر، یداله؛ نجاریان، بهمن؛ نعیمی، عبدالرضا. (۱۳۸۷). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی به اعتیاد در کارکنان یک شرکت صنعتی در اهواز، مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۵، (۱۰)، ۱۲۰-۹۹.
- سلطانی، مهری؛ فولادوند، خدیجه و فتحی آشتیانی، علی. (۱۳۸۸). رابطه هویت و هیجان خواهی با اعتیاد اینترنتی، مجله علوم رفتاری، دوره ۴، شماره ۳، ۱۹۷-۱۹۱.
- صادق‌زاده، زهره و همکاران. (۱۳۹۰). اثربخشی سایکودرام (درمان نمایشگری) بر افزایش شادکامی و ابراز وجود دانش‌آموزان دختر. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- میکائیلی، نیلوفر، کریم‌نژاد، فرزاد، ایرانی، فاطمه، پیرنیزی‌خواه، نسیم. (۱۳۹۱). ناگویی خلقی و شاخص‌های روان‌تنی در پیش‌بینی سلامت عمومی در سوءمصرف کنندگان مواد مخدر. چهارمین کنگره‌ی بین‌المللی روان‌تنی.
- نریمانی، محمد و پوراسمعیلی، اصغر. (۱۳۹۱). مقایسه ناگویی خلقی و هوش معنوی در افراد معتاد، افراد تحت درمان با متادون و افراد غیرمعتاد، فصلنامه اعتیاد پژوهی سوءمصرف مواد، سال ششم، شماره بیست و دوم، ۲۳-۷.
- نیکخو، محمدرضا (۱۳۸۶). رابطه هیجان‌خواهی مجرمان زن با تعداد محکومیت و نوع جرم آنها، روانشناسی کاربردی، دوره اول، شماره ۴، ۵۶-۴۶.
- هارجی، اون، ساندرز، کریستین، و دیکسون، دیوید. (۱۹۹۴). مهارت‌های اجتماعی در ارتباطات میان‌فردی، ترجمه خشایار بیگی و مهرداد فیروزبخت، (۱۳۸۴)، تهران: رشد.
- Adam Rita, C. S. (2010). The effect of gestalt therapy and cognitive- behavioural therapy group intervention on the assertiveness and self- esteem of women with physical disability facing abuse. For the degree of doctor of philosophy, wayne state university.
- Bagby, R. M., Taylor, G. J., Parker, J. D. (1994). The Twenty item Toronto Alexithymia Scale: II. Convergent, Discriminant, and Concurrent Validity. Journal PSychosom Research, 38, 33-40.
- Bahr, S. J., Suzanne, L., Anastasios, C., & Bingdao, L. (1998). Family, religiosity and the risk of adolescent drug use. Journal of Marriage and the Family, 6, 979-992.
- Berenbaum, H. (1996). Childhood abuse, alexithymia and personality disorder. Journal Psychosomatic Research, 41, 585-595.

- **Ersche, Karen D. Ersche, Abigail J. Turton, Shachi Pradhan, Edward T. Bullmore, Trevor W. Robbins (2010).** Drug Addiction Endophenotypes: Impulsive Versus Sensation-Seeking Personality Traits Biological Psychiatry, Volume 68, Issue 8, 15 October 2010, Pages 770-773
- **Espina, A. (2003).** Alexithymia in parents of daughters with eating disorders its relationship with psychopathological and personality variables. Journal Psychosomatic Research, 55, 553-60
- **Kearney, C. A., & Trull, T., J. (2011).** Abnormal Psychology and life: A dementional approach. England: Wadsworth.
- **Kozlov AA, Rokhlina ML.(2001).** Dependence of the formation of the addictive personality on the predisposing factors. Zh Nevrol Psikhiatr Im S S Korsakova. 101(5): 16-20.
- **Miller, J. L. (2001).** Alcohol use and abuse among college women: A one-year follow-up study. Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences & Engineering, 61(8-B), 4384. Ann Arbor, MI: University Microfilms International.
- **Miller, J., Naimi, T., Brewer, R., and Jones, S. (2007).** Binge drinking and associated health risk behaviors among high school students. Pediatrics, 19(1), 76–85.
- **Nelson, T. F., & Wechsler, H. (2001).** Alcohol and college athletes. Medicine & Science in Sports & Exercise, 33(1), 43–47.
- **Oltmanns, T. F., Emery, R. E. (2012).** Abnormal psychology. Pearson Education, Inc.
- **Roberti, W. J. (2004).** A review of behavioral and biological correlates of sensation seeking. Journal of Research in Personality, 38, 256-279.
- **Rosenberg, H., & Mazzola, J. (2007).** Relationships among self-report assessments of craving in binge-drinking university students. Addictive Behaviors.
- **Schulenberg, J., Maggs, J. L., Long, S. W., Sher, K. J., et al. (2001).** The problem of college drinking: Insights from a developmental perspective. Alcoholism: Clinical & Experimental Research (Special Issue), 25, 473–477.
- **Shelly, S. K. (2005).** Illegal download attitudes, leisure boredom, sensation seeking and value of honesty. Degree of Master of Science in New Media, School of Journalism and Communication, the Chinese University of Hong Kong.
- **Zuckerman, M. (2007).** The sensation seeking scale V (SSS-V): Still reliable and valid. Personality and Individual Differences. 43, 1303-1305.